دژیك لوندن

چیناگو

ئانگلییه
کالونییەلەرندەگی
قتای ئشچیلەری
تورمشندان
حیکەیه

«یاڭا کیتاب»
نەشرییات کاپیراتیفی باسماسی
قازان—1928

دژيك. لوندن.

چيناگو

حيكەيە

(ٸانگلييە كالونييەلەرندەگی قتاى ٸشچيلەری تورمشندان)

ٸينگليزچەدەن ٸورسچاعا تەرجمە ٸيتوچيسی: س. رايموۋسكی.

ٸورسچادان تاتارچاعا تەرجمە ٸيتوچيسی: فاتيح ٸەميرحان II.

«ياڭا كيتاب» نەشرييات كاپيراتيفی باسماسی

قازان - 1928

ئا. ۋ. لوناچارسكى ئيسمنده‌گى
فابريك - زاۋود ئۇيره‌نچكله‌رى
مه‌تبه‌عه‌چىلك مه‌كته‌بى.
قازان، دزيرژينسكى ئورامى، 9.

Татглавлит № 1804 Тираж 4000

Полиграфическая Школа им. А. В. Луначарского. ул. Дзержинского 9.

دژیاك، لوندن

دژيك ،لوندن.

دژيك ،لوندن ئشچى عائيلەسندە ،تووب يەتلك كۆنەرندە ئوك ئو. ئشچى يازمشن ئوزى تاتعان هەم ساتسيياليزمگە، كيتابلار. ئاگيتاتسييەلەر ئارقلى توگل، بەلكى ،تۆرمشنڭ ئاچى تەجريبەلەرى ياردەمندە ئاياق باسقان بر ئاميريكا يازوچسى. ئانڭ ئەسەرلەرندە بز، داوللار ئۆياسى برلعان ئاميريكا يازوچلارى ئاراسندا بيك سيرەك ،ئۆچرى تۆرعان، ،سينفى ئاڭ هەم، بيك ئوك ،تورى ئوق ،بولب جيتمەسەدە، ،سينفى كۆرەش ئيدييالارن كۆرەبز. ئانڭ بۆتن ئەسەر- لەرى، بر ياقدان، حزمەتكە مەدحييە ئوقو، ئيكنچى ياقداندا، كاپيتاليزم بلەن ئيكسپلاتاتسييەگە قارشى ئوتكن ئوقلار ياودرو بلەن تولعان. ،ئول ئاميريكا توپراعندا سەياسى روح بلەن سوعارلعان ئەدەبيياتقا نق نيگز تاشى سالوچلارنڭ برنچلەرندەن ،بولب ئيسەبلەنە. كوبلەر ئانى «قەلەم ناپاليئونى» ديب ئاتيلار. ئوقوچى ئشچلەرنڭ ،زور بر ئۆلشى ئانى، ئوز يازوچلارى ديب تانيلار هەم شۆكار كورە ئانى ،چن كۆڭلدەن ياراتب ئوقيلار.

دژيك ،لوندن 1876 نچى ،يلنى ،تووب، 1916 نچى ،يلنى ئولگەن.

چيناگو.

I

ئاح ـ چا فرانسوزچا ئاڭلامى ئيدى. ئول حالق بلەن شعىرم تولى سود زالندا ئوتىرا هەم فرانسوز چيناونيكلارندان ئەلى برسى ـ ئەلى ئيكنچيسىنىڭ قزو ـ قزو نيدر سۆيلەگەن تاوشلارن ئارعان هەم ئچى پۆشقان قييافەت بلەن تكلى ئيدى. ئاح ـ چا ئۈچن ئول تاوشلار بارى تيك قۇرى ناقلداوقلارعنا ئيدى. ئول چونگ ـ گا نى ئوتىروچىنى كوبمى واقتدان بيرلى ئزلەبدە، هامان تابا ئالماعان فرانسوزلارنىڭ ئاحماقلقلارىنا عەجەبلەنە ئيدى. ئە بيت ئوتىروچىنىڭ ئاح ـ سان ئيكەنن بيش يۈز كولى (قتاى ئشچىلەرى) بله. ئاح ـ سان ئيسە قولعادا ئالنعانى يوق! دۇرس، كوليلەر بر برسى ئۈستندەن كورسەتمەسكە ديب ئوز ئارا يەشرن سوز قويشدىلار. شولاىدا ئيندى ئانى بلو بيك ئانسات بيت! فرانسوزلار ئوتىروچىنىڭ ئاح ـ سان ئيكەنلىگن تابارعا تييشلەر ئيدى. چندان‌دا، ئاحماق سوك بو فرانسوزلار...

ئاح ـ چا نىڭ قورقرلق بر ئش‌دە ئشلەگەنى يوق. بو ئوتىروگە ئول قولن‌دا تييرمەدى. دۇرس، ئوتىرو واقتندا ئول شوندا ئيدى. پلانتاتسييە مۇديرى شيممير ئوتىرودەن سوك ئوق باراككا يۈگرب كردى هەم ئانى، باشقا دورتمى ـ بيشمى قتاى بلەن برگە، ئوتىرو ئورنندا تابدى. تابسا سوك! چونگ ـ گاعا بيت ئيكى تابقرعنا چەنچدىلەر. بيلگىلى ئيندى، دورت ياكى بيش كشى ئيكى

جەراھەت ياسى ئالميلار. ھەر كم برەر تابقرعنا چەنچكەندە ئيكى جەراھەتنى ئيكى كشى گنە ئشلى ئالر ئيدى.

ئاھ ـ چا منە، شوندى ئويلارنى باشندان كيچرە ھەم شولوق واقتدا ئوزننك ئوچ ئيبدەشى بلەن برگە، واقيعە توردا سودقا يالعان، بوتالچق ھەم واقيعەنى تومانلى تورعان جاوابلار بيرە ئيدى. گويە ئالار سوعنشو تاونشن ئيشتب شيممير كوك ئوك، شول ئورنعا يوگرب كيلگەنلەر. ئالار تيك شيمەيردەن ئازعنا ئلنگرەك كيلگەنلەر. بوتەن يوق! دورس، شيممير باشقاچاراق كورسەتدى. ئول ئوزب بارشلى قچقرشقان تاوش ئيشتب باراك تشندا كيمندەن بيش مينوت توقتاب تورعان. سوگرا ئچكە كرگەچ ئاندا شوشى عەيبلەنوچلەرنى تابقان. ئالار باراككا شيمميردەن برگنە مينوت ئالدان كرە ئالماعانلار. چونكى شيميەرتشدا، باراك ئيشگى توبندە تورعان. سوك، ئاندان نى بولا؟ ئاھ ـ چا ھەم ئانك ئيبدەشلەرى سوگعى جاوابلارندا شيمميرنك يالعشقانلنعن ئەيتدلەر. نيچكدە بيت ئيندى ئانى ئازاد ئيتەچەكلەر. ئاھ ـ چاعنا توگل، ئانك ئيبدەشلەرىدە موگار بيك نق ئشانالار. حەنجەردەن ياسالعان ئيكى جەراحەت ئوچن دورت كشنك باشن كيسو موممكين توگل بيت ئيندى! شونك ئوستنە تاعن ئاق شايتانلاردان برەودە ئوتنرونى ئوز كوزى بلەن كورمەگەن!

ئاحماقلاردا سوك بو فرانسوزلار! قتايدا بولاى ئشلەمەسلەر ئيدى. ئاھ ـ چا ئانى بيك ياحشى بلە. ئاندا سوديە توتار ئيدىدە ئالارنك دورتنسندە عازابلارعا قوشار ئيدى ھەم شولاى ئيتب تورنلقنىدا بلر ئيدى. تورنلقنى تابو ئوچن عازابلاو يولندان دا جيكنلى يوق ئيندى ئانك! لەكين بو فرانسوزلار توري جاواب ئالو ئوچن كشنلەرنى عازابلاميلار شول ـ ئەى، ئاحماقلاردا سوك

ئيندى بۇلار! شوڭار كوره ئالار چونگ ـ گانى كم ئوترگەنن
هيچ بر بلەده ئالماسلار.

لەكين ئاح ـ چا ،شول ئيندى ،ئول عومومەن بر نەرسەده
ئاڭلامى ئيدى. ئالار ئشلى تورعان پلانتاتسييه ئانگلييه كامپا-
نييەسننكى ئيدى. ،ئول تائيتيگه بيش يوز كولى كيترتدى
هەم ،شونك ئوچن ،زور راسحودلار ،تونتدى. ئاكسپيانيرلار ديۋي-
دينت ـ فايدا سوريلار، ئـه كامپانييه ئالارعادا ئەلى بـر تيين
كومشده تولى ئالعانى يوق ئيدى. منه ،شونك ئوچنده ،ئول
ئوزننك بيك قيباتقا توشكەن ئشچلەرى ئاراسندا بر برسن ئوترو
عادەتن كرنترگه تلەمى ئيدى. ئاندا تاعن فرانسوزلاردا بار هەم
ئالار«حاديەلەرگه [1]»، «چيناگولارعا [2]» فرانسوز زاكونلارننك بوتن
تەمن تاتنترعا تليلەر ئيدى. ،تورى كيلگەندە شولاى ئورنەك
كورسەتو بيك ياحشى نەرسه بيت ،ئول! ئاندان ،سوك ـ ياڭا
كاليدونييه نى ئوچن يەشى، بەندەچلك زەعيفلنگن كورسەت-
كەن كشنلەرنى عومرلك عازاب، ميحنەت چيگەرگه ديب شوندا
جيبەرو ئوچن توگلمنى؟

ئاح ـ چا ،شول ئيندى ،ئول بولارنك برسى توروندادا ،ئويلى
ئالمى ئيدى. ،ئول ،سود زالندا ئوتنرا هەم حوكم چققاننى كوته:
ئانكچا حوكم ئانك ئوزنده هـەم ئيبدەشلەرنده پلانتاتسييەگه
جيبەررگه هـەم، كانتراكت ،سروگى تولعانچى، ئشكه قايتاررعا
تييش ئيدى. ،مـوندى حوكم تيزدەن چعارنلاچاق: ،سود لقلدا-
مالارى ئاحررنا ياقنلاشالار: ،ئول ،مۆنى كوره: شاهيدلەرنى چاقر-
روان توقتادنلار: تورلى تلدەگى لقلداولاردا توقتالدى: فرانسوز

---

[1]) حاديه ـ ياوروپالنلار تارافندان قتايلارنى حورلاب ئەيتنله تورعان سوز.
[2]) تائيتينك توب حالقى قتايلارنى شولاى ديب ئاتى.

شايتانلارى ئيندى ئوزلەرىدە ئارعان ھەم ھوكمنى كوتەلەر بولسا كيرەك.

ھوكمنى كوتب ئوترعان ئارادا ئاھ ـ چا ئوزىنىڭ كانتراكتقا قول قويعان ھەم تائيتى گە بارا تورعان پاراحودقا ئوترعان واقتلارن ئيسكە تۇشردى.

ئانىڭ ديگگز بويندا عى ئاولىندا ،تۇرمش جيگل توگل ئيدى ،شول. شوگار كوره ،ئول ميكسيكا ئاقچاسى بلەن تەولىگىنە ئيللى سينت (بر سينت 2 تيين چاماسندا) بەرابەرىنە كونياق ديگگزگە بيش يلعا ئشكە كيتەرگە سوز بيرب موينىنا بوعاو سالعاچ ئوزن بەحتلى ديب ئيسەبلەدى. ئانىڭ ئاولندا ميكسيكا ئاقچاسى بلەن ،ئون دوللار بەرابەرىنە بوتن ،يل ،بويى حزمەت ئيتوچى كشلەردە بار ئيدى بيت. بيش دوللار بەرابەرىنە بوتن ،يل ئەيلەنەسىنە جەتمە بەيلەوچى حاتنلار بار ئيدى. كيبتچلەرنىڭ ،يورت حزمەتندە گى ئاسراولارى ئيندى بوتن يلعا بارى دورت دوللار حاق ئالالار ئيدى. ئە ،ئول بر كونگە ئيللى سينت ئالا- چاق. ،ئول بر كونگە، ھەر بر ئايىرم كونگە ،شوندى پادشالار بايلىعن ئالاچاق! ئش ئاور بولا ئيكەن ـ بولسا نى؟ بيش ،يل تولعاچ ،ئول ئويگە قايتا. ،بو نەرسە كانتراكتدادا ئەيتلگەن. شوندان ،سوڭ ئيندى ئاگار هيچ بر واقتدادا ئشلەرگە ،تورى كيلمەس. ،ئول بوتن عومرى بوينچا باى كشى ،بولب قالر: ئوزىنە ،يورت ئالر؛ ئويلەنر ھەم بالالار ،بولدىرر؛ بالالار ئانى ئولىلقلارلار ـ ئەلبەتتە شولاى! ئوى ئارتندا ،ئول ئوزى ئوچن جيناقىنا، ماتورعنا باقچا ياساتر ھەم شوندا ،ئول يال ئيتب، ئويلانب واقت ،ئوزدىرر. باقچادا كچكنەگنە كول ،بولب، ئاندا ئالتن بالقلار ئويناب يوررلەر. ئاعاچلارعا ئلنگەن واق قكعد- راولار ،موگلى نەفيس تاوشلار چعارب تورىرلار. ئوزىنىڭ تنچلىعن

هەم ئۈيلارن برەودە بۇزماسن ئۈچن ،ئۇل بۇلارنىڭ بارئسندا بىيىك قوّيما بلەن ئەيلەندئرب ئالر.

منە ئيندى ،ئۇل بيش ،يلنڭ ئۈچئسن ئشلەب ئوتكەردى. ساعاق بلەن تۇرووى ئارقاسندا حەزر ئيندى ،ئۇل باى كشى (ئيلندەگى چاما بلەن). تائيتىدەگى مامق پلانتاسىيەسى بلەن ئانڭ كۇتكەن يال ئيتو هەم ئويلانو واقتن حەزر ئيكى ،يلعنا ئاينرب تۇرا. ،شوندى واقتدا چونگ - گانڭ كيرەكمەگەنگە ئوتئرئلووى هەم ئوزئنڭ ئوتئرو ئورنندا ،تورى كيلووى ئارقاسندا ،ئۇل نى قەدەر ئاقچا يوعالتا. ئۆچ ئاتنا بوينچا ،ئۇل تۇرمەدە ياتدى هەم ،بو ئۆچ ئاننانڭ هەر بر كۆنىدە بيت ئاگار ئيلنشەر سينت تۇرا. حەبر، زارار يوق، منە حەزر حوكمنى ئەيترلەردە ،ئۇل ياگادان ئشكە قايتا ئالر.

* * *

ئاه - چاعا يگرمى ئيكى يەش ئيدى. ،ئۇل شاد تەبيعەتلى، ياحشى كوگللى قناى ئيدى. ئازيبا ه لقلارئنڭ هەر برسننڭ كوك ئانڭدا تەنى يابق، لەكين يۆزى توگەرەك ئيدى. ئانڭ يۆزى تولعان ئاى كوك توگەرەك هەم جيردەشلەرى ئاراسندا بيك سيرەك بولاراق - مەرحەممەتلئلك هەم ياحشى كوگللئلك ،نورن چەچب تۇرا ئيدى. ،شونڭ بلەن برگە ئانڭ تشقى قييافەتى ئچكى حولقننڭ كيرئسىدە توگل - ،ئۇل هيچ كمگە هيچ بر تۇرلى ناچارلق ئشلەگەنى يوق، بر واقتدادا سوعش - تالاش - لارعا قانداشقانى يوق، ،ئوتشلى ئوينلار ئوينامى: ئانڭ جانى ئەلى ئانى ،ئوتشلى ئوينلار ئويناوچى ئيتەرلك دەرەجەدە توپاس - لانماعان ئيدى. ،ئۇل ئاز بلەن قەناعەتلەنە هەم عادى گنە كوگل ئاچولارنى ياراتا ئيدى. مامق قرندا كۆنى ،بويى ئسسى قوياش

ئاستندا ئشلەگەندەن ،سوڭ كيچكى سالقندا ،تنچ ھەم تاوش-
،تنسزعنا يال ئيتو، ئاگار چيكسز ،زور جان رەھەتلگى بيره
ئيدى. نيندى بولسادا بر بر چەچەككە سەعەتلەر بوينچا قاراب
،تورو ھەم ،شول ھەلدە ،تورمشنڭ سر ھەم عەجايبلەرى توروندا
ئوز ئوزننە فەلسەفە ساتو ئاگار بر نيدە توگل، ،ئول ،مونى بيك
ياراتب ئشلى ئالا ئيدى. ديگز ،بويى قوملنعننا قونعان كوك
چلەن، ئالتن بالقنڭ كومشدەى يالتراوى، ياكى قوياشنڭ ئالسو
ئاھاق توس بيرب كول ئوستندە باتووى - ئاگار ئاور ھزمەت
كوتلەرننڭ ئوزلكسز ،ئوزن تزمەسن ھەم شيممير قامچنسننڭ
ئەچى ئەرنتوون ئونتدررلق لەززەت بيره ئالالار ئيدى.

شيممير، كارل شيممير - يرتقچلارنڭ يرتقچى ھەيوان ئيدى.
لەكين ،ئول ئوزننڭ ژالونيەسن تيكمەگەنده ئالمى، ئشلەب
ئالا ئيدى. ئوزننە بويسنعان بيش يوز قولنڭ ،ئول بوتن كوچ-
لەرن سوگعى تامچنسنا ھەتلى سعا. چونكى كانتراكت ،سروگى
تولعانعا قەدەر ئالار چندان‌دا قوللار ئيدى. شيممير ،بو بيش
يوز سانلى تيرلى گەودەدەن بوتن كوچنى سعب ئالب، ،ئول
كوچنى چيتكە جيبەررگە ھەزرلەنگەن يومشاق مامق كيپلەرننە
ئەيلەندرو يولندا ،چن ئيحلاسدان ترشا؛ ،بو ئشدە ئاگار ئوچ
دويم كيگلكدە، بر ئارشن ئوزنلقدا بولعان قالن قايش قامچن-
سى‌دا كوب ياردەم ئيتە ئيدى. شيممير ،شول قامچسندان باشقا
ئويندن چقمى ھەم واقتدان - واقت ،ئول كولينڭ دوعاداى
بوگلگەن سرتننا پيستاليت ئاتقان تاوش چعارب توشبدە منە
ئيدى. شيميرنڭ قازلعان جير بورازنالارى بوينچا قاراب يورگەن
واقتلارندا ،مونڭ پيستاليت تاوشن بيك ،جش ئيشترگە
مومكين ئيدى.

بر واقتنى كانتراكتنىڭ برنچى يىلى باشلارندا ئۇل يۆزىرۇعنى بلەن بر سوعودا كولىنى ئۇتىردى. ئانىڭ تورندا يۇمرقا قابىعن بەرب ئىزگەن شيكللى، كشىنىڭ باش سۇيەگن چەلپەرەمە كيتردى ديب ئەيتب بولمى بولوون. شولاى دا بو سوعو كشنىڭ ميىن جيمىرو هەم شونىڭ ئارقاسندا بر ئاتنا ئاورعاندان سوڭ ئانىڭ ئولووى ئۆچن جيتەرلك دەرەجەدە كۆچلى بولدى. لەكين قتايلار تائيتى نى ئيدارە قلا تۇرعان فرانسوز شايتانلارىنا بو تورىدا ژالوبا بيررگە ئويلاب دا قارامادىلار. مۇندا ساق بولرعا كيرەك! قتايلار ئالار شيممير ياننىدا ئوزلەرن نيچك تۇتارعا كيرەكلكنى بلەلەر. ئولەن ئاراسندا يەشىرىنب ياتب ياگعرلى كۆنلەردە ئۆيگە كرە هەم ئورن-جير ئاراسىنا يلىشا تۇرعان ئاعولى حەشارەت-لەرنىڭ ئاعووندان نيچك ساقلانرعا كيرەك بولسا، شيممىرنىڭ ئاچووندان دا شولايوق يراق بولرعا ترىشرعا كيرەك. چيناگۆلار شيممىرنى ئارتق ئاچولاندىرودان ساقلانالار، يەعنى ئاگار ئشلەب چعارو كۆچلەرىنىڭ بۆتنىنسندە بيرەلەر ئيدى.

شيممير يۆزىرۇعىنىڭ بو سوعووى كامپانييەگە بايتاق دوللارعا تۆشدى، لەكين شيممىرنىڭ ئۆزىنە ئول هيچ بر تۆرلى زارار كيترمەدى. كالانيزاترلق سيزگرلىگندەن بۆتنلەى مەحروم بولعان فرانسوزلار «ئاتاونىڭ بايلىعن زورايتو» ئويىننا بالالارچا بيرىلب ئانگلييە كامپانييەسنىڭ ئشلەرى ئۆچن بارى تيك شادلانالارعنا ئيدى. شونلقدان ئالار ئشنى بيك جنتكلەب تۇرمادىلار. شيممير هەم ئانىڭ قورقنچلى يۆزىرۇعى، ئولب ياتا تۇرعان چيناگۆ — بو بيك ئيس كيتەرلك نەرسەلەرمنى؟ ئولوچى بيت «حاديە»، «چيناگۆ»عنا! ئاندان سوڭ تاعن، دوكتر يازووندا كورسەتلگەنچە، ئول قۆياش ئسسىسى قاعودان ئولگەن. دۆرس، تائيتى نىڭ بۆتن تاريحندا مۆگار حەتلى برەودە ئسسى قاعودان ئولگەنى يوق

ئىدى ئەلى. لەكىن منە ،شول ئوزى ئىندى چىناگونك ئولئمن ئايروچا بر ئولم ئىتب قويا! داكلاد ياساعان‌دا ،دوكتر شولاى ديدى بيت. ،ئول بيك ئىحلاسدان سويلەدى. ،شونك ئوستنئه ديۋيد‌ينتلارنى‌دا تولەرگە كيرەك بيت ئاحىرئسندا. يوقسا تائيتى‌دەگى تورعنلق تاريحئنا تاعن بر بانكروتلق ئوستەلەچەك.

* * *

،بو ئاق شايتانلارنى ئاگلاو چيتەن ئىندى. ،سود زالندا ،ئوتئرب ،سودنك قەرارن كوتكەندە ئاھ ـ چا ئالارنك بوزقلقلارى تورندا ئويعا باتدى. ئالارنك باشلارندا نەرسە بارن ئەيتو هيچ بر مومكين توگل. ،موندى شايتانلاردان ،ئول قايبرلەرن كورگەنى بار. ئەفيسەرلەرن ئالاسكمى، كاراب ماتروسلارنمى، فرانسوز چيناونيكلارنمى، پلانتاتسيیەدە بولعان ئاز ماز ئاقلارنى هەم ،شول ئيسەبدەن شيمەيرئمى ـ ئالارنك بارئسى‌دا بر توسلى. ئالارنك ئويلارى نيندىدر يەشرتن، سرلى يوللار بلەن بارا. سين ئاگار بر واقتدادا توشئنە ئالماسك. ئالارنك كورر كوزگە هيچ بر سەبەبسز ئاچولارى قابارا هەم ئاچولارى ئالارنك هەر واقت قورقئنچلى. ،موندى مامينتلاردا ئالار يرتقچ حەيوان شيكللى بولالار. يوق نەرسەدەن‌گنە ئالار ،زور قايعئعا توشەلەر. ئالارنى ئشلەدە ئاگلار حەل يوق: واقتى كيلگەندە ئالار حەتتا چيناگودان‌دا ئارتق ئشلى ئالالار. ئالار چيناگو كوك توتناقلى توگل. ئالار ئيس كيتكچ قومسز: عەدەتدەن ،تش كوب ئاشيلار، ئاندان‌دا كوبئرەك ئچەلەر، ئاق كشئگە نەرسە توشاعانن هەم نەرسە ئانك ئاچوون قابارتقانن چيناگو هيچ بلە ئالمى. چيناگو ئوچن ،مونى ئالدان ئەيتو مومكين توگل. بر واقتدا ئاگار توشاعان نەرسە، ،مينوتى ئوتو بلەن ئانى چيكدەن چعارب ئاچولاندئررعا مومكين. ،ئول

ئاق شايتانلارنڭ كوزلەرننە گويە بر پەردە قورلعان‌دا، ئالارنڭ
بوتن ئويلارى ,شول پەردە ئارتندا يەشرننب تورالار. شولارنڭ
بارنسى ئوستننە تاعن ,ئول ئاق شايتانلارنڭ هەر بر ئشكە عەجەب
ئوستالقلارن ئەيتەسكمى! ئالارنڭ ئەيبرلەرنى تلەسەلەر نيشلەترگە-
تلەسەلەر يوررنرگە، تلەسەلەر باشقا فايدالى ئش ئشلەترگە، بوتن
حەشارەتلەرنى ئوز تلەكلەرننە بويسندررعا، حەتتا تەبيعەت كوچ-
لەرن‌دە ئوزلەرننە حزمەت ئيتدررگە حەللەرندەن كيله! ئيبى،
ئيس كيتەرلك عەجەب حالقلار ,بو ئاق كشلەر هەم چندان‌دا
شايتانلار، ئالار! منە ئيندى شيممیرنى گنە ئالرعا...

,سود قەرارن ,شول حەتلى ئوزاق توزو ئاح - چاعا بيك عەجەب
,تويلدى. عەيبلەنوچلەردەن برەودە چونگ - گاعا قولن‌دا تيير-
گەنى يوق. ئاح - سان ئانى بر يالعزى ئوتردى، ,مونى ئاح - سان
ئشلەدى. ,ئول چونگ - گانڭ چەچ تلنمندان ئلەكترب ئالب
ئانڭ باشن ئارتقا تابا قايردى‌دا، ئيكنچى قولى بلەن ئارتدان
ئانڭ تەننە ئيكى تابقر پچاق تعب چعاردى. ,ئول ئاكا ئيكى
تابقر قادادى. منە شوندا - ,سود زالندا ئاح - چا كوزلەرن ,يومب،
ئوترو كورننشلەرن باشندان ئوتكەردى: سوعش - تالاش هەم
بوتن هاواعا ياكعنراعان سوكننو تاوشلارى؛ حورمەتلى ئاتا - بابا-
لارنى ئەدەبسز سوزلەر بلەن تلگە ئالو؛ كيلەچەك بوونعا تاشلانعان
لەعنەتلەر؛ ئاح - سانڭ سيكترب چانگ - گانڭ چەچ تلنمندان
ئلەكترب ئالووى؛ چونگ - گا تەننە ئيكى تابقر قادالعان
پچاق؛ كينەت ئيشك ئاچلب كيتو هەم شيممیرنڭ ئاتلب كرووى؛
ئيشككە تابا سيكرو؛ ئاح - سانڭ قاچووى؛ شيممیرنڭ باراكدا
قالعانلارنى بـر پوچماققا كيترب پوسترعان قامچسى؛ ياردەم
چاقررو ,ئويى بلەن شيممیر تارافندان ئاتلعان ريوولۋير تاوشى...
بولارنى كـوز ئالدندان ئوتكەرگەندە ئاح - چانڭ بوتن تەنن

قالتىراۋ ئالدى. شيممير قامچىسى ئاكار بىرگىنە تابقر تۇشدى
تۇشوون. شولايدا، ئۇل ئانىڭ ياكاق تيرىسىندەن بر ئاز جيرن
قوبتارب ئالب، شاقتى جەراحەت ياسى ئالدى. شيممير سوددا،
ئاح ـ چانى تانىعاچ، شاهيدلەر ئورنلىعندان تۇرب، ئانىڭ شول
جەراحەتىنە تۇرتب كورسەتدى. جەراحەتنىڭ ئزلەرى ئەلى ئانىڭ
حەزرگىنە بتدىلەر. قامچى نق تۇشكەن ئيدى شول! ئەگەر ئول
يارتى دويم گنە ياقنىراق تۇشكەن بولسا، ئاح ـ چانىڭ كوزىدە
ئاتىلب چققان بولر ئيدى.

شوندان سوڭ ئاح ـ چا بارندا ئوتندى. ئانىڭ كوز ئالدىدا
ئيندى ئيلىنە قايتقاچ ئشلەنەچەك باقچاسى هەم ئوزىنىڭ شوندا
يال ئيتب، ئويلانب واقت ئوزدىرووىنىڭ كورىنشلەرى كيلب باسدىلار.

* * *

سودىيە سود حۇكمىن ئوقىعاندا ئاح ـ چا ئيلتيفاتسز تۇس
بىلەن ئوتردى. ئانىڭ ئوچ ئيبدەشىنىڭ تۇسلەرىدە شولايوق
ئيلتيفاتسز ئيدى. تەرجمەچى ئالارنىڭ دورتىنسىنىڭدە چونگ ـ
گانى ئوتىروده عەيبلى تابلعانلقلارن هەم شونلقدان ئاح ـ چاونىڭ
باشن كيسەچەكلەرن، ئاح ـ چانىڭ يگرمى يلعا، ۋونگ ـ لى نىڭ
ئون ئيكى يلعا، ئاح ـ تونگ نىڭ ئون يلعا ياكا كاليدونييەدە
تۇرمەگە ئوترتىلاچاقلارن ئاكلاتقاچدا ئالار ئيلتيفاتسز قالدىلار.
ئاح ـ چاو باشى كيسىلرگە تييش بولسادا، مومييە شيكللى
ئيلتيفاتسز قالدى. بورچىلو فايداسز ئيدى.

ماگيسترات بىر نيچە سوز بىلەن سودنىڭ قەرارى نەرسەگە
نيگزلەنب چعارلعانلقنى ئەيتدى هەم تەرجمەچى ئانى تەرجمە
قلدى: چونگ ـ گا ئوچن كمگە بولسادا برەوگە ئولەرگە كيرەك.
ئاح ـ چاونىڭ يوزى شيممر قامچىسندان نعىراق يارالانعان ديمەك.

ئولم ئانىڭ ئولۇمشىنە توشەرگە تىيىش. ئاھ ـ چانىڭ يۈزىدە شولايوق جەرەھەتلى: بو نەرسە ئانىڭ ئوتىرو ئورنىدا بولعانلىعن ھەم ئاگار قاتناشقانلىعن ئاچق ئەيتب تورا، شونلقدان ئول يگرمى يىل كاتىرگى حزمەتىنە حوكم ئىتىلدى. ۋونگ ـ لى گە ئون ئىكى يىلعا، ئاھ ـ تونگ گە ئون يىلعا كاتىرگى حزمەتى بىرىلودە شول روشچە. شولاى ئىتب ھەر بر قەرار عەدل نىگزگە قورلعان.

ـ «چىناگو منە بو ساباقنى ئىسندە توتسن. تائىيتى زاكونلارىنىڭ كوك جىمىرلسەدە ئشكە ئاشىرلاچاقلارن ئالار ئونتماسقا تىيىشلەر!» ـ باش سودىيە ئوزىنىڭ سوڭعى سوزن شولاى دىب بتردى.

شولاى ئىتب دورت چىناگو كىيرى تورمەگە قايتارلدىلار. ئالار بورچلمادىلار ھەم رىزاسزلقلارندا كورسەتمەدىلەر. دورس، سود قەرارى كوتلمەگەنچەرەك بولب چقدى. لەكىن ئول ئىندى چىناگولارنىڭ ئاق شايتانلاردان كورب ئويرەنگەن نەرسەلەرنىڭ ئوزى ئوك ئىدى. چىناگو ئالاردان سورپرىزدەن باشقا نەرسەنى بىك سىرەك كوتە ئالا ئىدى. ئوزلەرى ئشلەمەگەن جىنايەت ئوچن ئالارعا بىرلگەن ئاور جازا، ئاق شايتانلار تارافندان ئشلەنە تورعان باشقا بىك كوب حيكمەتلەردەن دە حيكمەتلىرەك توگل ئىدى ئەلى.

سوددان سوڭ تورمەدە ياتقان ئاتنالاردا ئاھ ـ چا ئوزىنىڭ ئىبەدەشى ئاھ ـ چاونىڭ حەلى بلەن قزقسنا، يومشاقنا ئىتب ئاگارى ھەم ئانىڭ تورندا ئويلى ئىدى: پلانتاتسىيەدە ئشلەنە تورعان گىلىيوتىندە [1]) تىزدەن ئانىڭ باشن كىسەرگە تىيىشلەر: ئانىڭ ئوچن ئىندى قارتلق كونلەرىدە، تنچلق باقچالارىدا بولماياچاق. شولاى بر ئاز قاراب تورعاچ ئول ئاھ ـ چاونى ئونتا،

[1]) گىليوتىن كشىنىڭ باشن كىسە تورعان ماشىنا. برنچى تاپقر ئول 1792 نچى يلدا فرانسىيەدە قوللانلدى.

تركلك هەم ئولم توروندا تيرەن ئويعا، فەلسەفەگە چوما ئيدى.

ئوزننە كيلگەندە ئيندى ،ئول هيچبر قايعرمى ئيدى. يگرمى ،يل... يگرمى يلدان‌دا ئارتق توگل. ئانڭ باقچاسى بارى تيك ،شول سروككاعنا ئاندان يراقلاشا، باشقا بر نيدە يوق! ،ئول ئەلى يەش؛ ئانڭ قاننا ئازييە توزملنلگى ئورناشقان. ،بو يگرمى ،يلنى ئەلى ،ئول ئوتكەرە ئالرلق. ،ئول واقتقا قەدەر ئانڭ قان قزوللعى‌دا تنچلانر هەم باقچادا ،تنچ ئويلارعا بيرللو ئوچن ،ئول تاعن‌دا ياراقلراق حەلگە كيلر. حەتتا ئوزننڭ باقچاسننا ،ئول ئيسم‌دە تاوب قويدى. ،ئول ئانى «ئيرتەنگى يال باقچاسى» ديب ئاتار. ،بو توردا ئويلاو ئاكار كونلەر بوينچا جووانچ بيرە ئيدى. ،شول ،ئوى دەرتى بلەن ،ئول توزملكنڭ ياحشللعى توروندا ئەحلاقى بەيت‌دە چعاردى. ۋونگ-لى بلەن ئاح-تونگ بەيتنى بيك ئوشاتدلار. لەكين ئاح-چاونڭ ئاكار ئيسى كيتمەدى. ئانڭ باشنا تيزدەن تەنندەن ئايرلرعا ،تورى كيلەچەك هەم ،ئول واقيعە كونى ئيندى ،شول حەتلى ياقن كى، ئانى كوتو ئوچن توزملكنڭ‌دە كيرەگى يوق. ئاح-چاو ئەيبەتلەب تەمەكى تارتا، ئەيبەتلەب ئاشى، ئەيبەتلەب يوقلى هەم واقتنڭ ئاقىرن ئوتوونە ئازعنادا ،بورچلمى ئيدى.

II

كريوشو ژاندارم ئيدى. نيگيرى هەم سينيگالادان ئالب كونياق ئاكييانعا قەدەر بولعان كالونييەلەردە يگرمى ،يل كاترگى حزمەتن ئوتەدى. لەكين ،بو يگرمى ،يلنى ئانڭ توپاس ئاقنلن سيزنلرلك رەوشدە ياقترتدلار، ديب ئەيتب ،بولمى. ،ئول حەزردە كونياق فرانسييەدە كرەستييەنلك ئيتكەن كونلەردەگى كوك ئوك ئاحماق هەم ئاور ئاقللى ئيدى. ،ئول ديسسيپليناني

ھەم ۋلاس قورقۇنۇچن بلە ھەم ئانىڭ ئۇچن ئاللا بلەن ژاندارم ئۇنتىرى ئاراسنداعى بردەن‌بر ئايرما، ئانىڭ ئۇزۇنىڭ ئاللا بلەن ژاندارم ئۇنتىرۇنىە قوللارچا بويسۇنوونىڭ دەرەجەسندە گنە ئيدى. دۇرۇسن ئەيتكەندە، كريوشو ئاقىلنچا حەتتا ئۇنتر ئاللادان بىر ئاز يوعارىراقدا تۇرا ئيدى. بارى تيك يەكشەنبە كۈنلەردە گنە ئۇل ئالاى توگل، چۈنكى يەكشەنبە كۈن بەندەلەرگە ئاللا سوزن ئيرشدىروچىلەر كۈنى ئيدى. ھەم شولاى ،بولمى حەلىدە يوق: ئاللا بيت ،ئۇل عەدەتنچە ئەللە قايدا بيك يراقدا تۇرا تۇرعان نەرسە، ئە ئۇنتر ئينىدى ھەر واقت كوز ئالدندا.

منە ،شول كريوشو باش سودييەنىڭ تۇرمە باشلىعىنا يازعان بۇيىرىعن ئالدى. ،ئۇل «ئاد - چاو شەحسن» كريوشوعا تابشىرعا قوشب يازلعان بۇيىرق ئيدى. ئش شولاى ،تورى كيلدى: باش سودييە ئۇتكەن كيچنى فرانسوز برانينوسنىڭ كاپيتانى ھەم ئەفيسەرلەرى حۇرمەتىنە مەجلس ياساعان ئيدى. بۇيىرقنى يازب بترگەندە ئانىڭ قوللارى قالتىرى باشلادىلار ھەم كوزلەرىدە چيكسز ئاورتا ئيدى. بۇيىرقنى يازعاچ ،ئۇل ئۇزى ئۇقب چقمادى. ،ئۇل بيت بر چيناگۇنىڭ باشى توروندا‌عى بۇيىرقعانا قول قويا! شولاى ئيتب ،ئۇل «ئاد - چاو» فاميلييەسندەگى سۇكعى حەرفنى يازب بترمەگەنلگن سيزمى قالدى. بۇيىرقدا « ئاد - چا » ديگەن سوز تۇرا ئيدى.

كريوشو بۇيىرقنى كيترگەچ تۇرمە باشلىعى ئاكار «ئاح - چا شەحسن» بيردى. كريوشو «شەحسنى» ئيكى قاچر جيككەن ئارباعا ئۇزى بلەن برگە ،ئوترتب يولعا چقدى.

*
* *

ئوزن ئاربادا كورو ئاح ـ چاعا بيك كوڭللى ،تۇيلدى. ،ئول ژاندارم ياندا ئوتىرا هەم بۇتن يۇزندە ئانڭ ،زور شادلق ئاكقب تۇرا ئيدى. قاچرلار كۇنياڤقا، ئاتيمائونوعا تابا، ،يول ئالعاچ ئانڭ يۇزى تاعن‌دا ئاچلدى. شيك يوق، شيمەير ئانى ئالرعا جيبەرگەن! شيممير گە ،ئول ئشكە كيرەك بولعان هەم ،ئول ياحشى ئشلەردە! كيلەچەكدە شيممير گە ئاندان زارلانرعا بر تۇرلى‌دە سەبەب بولماس.

كۇن قزدرا ئيدى. پاسات [1]) ئيسودەن توقتادى. قاچرلار تيرگە باتدىلار؛ كريوشو تيرگە باتدى هەم ئاح ـ چا تيرگە باتدى. لەكين ئاح ـ چا قزولقنى هيچبر ئوڭايسزلانمى كوتەرە ئيدى. ،ئول بيت ئيندى پلانتاتسييەدە، ،مۇندى ياندىرا تۇرعان قۇياش ئاستندا، ئۇچ ،يل ئشلەدى. ئاح ـ چا ،شوندى ساف كوڭللەن شادلانا ئيدى كى، حەتتا ئاور تەبيعەتلى كريوشودا مۇڭار عەجەبكە قالدى. ،ئول توزمەدى:

ـ قزق يگت كورننەسڭ سين! ـ ديدى.

ئاح ـ چا باشن سلكب تاعن‌دا جەيلنبرەك كۇلمسرەدى. كريوشو ئانڭ بلەن سودييەلەرچە توگل، بەلكى كاناكلار (پاليزيـ نيلار) تلندە سۇيلەشە، ئە ،ئول تلنى ئاح ـ چادا، باشقا چينا گوۇـ لاردا، شولاى ئوق چيت‌ئيل شايتانلارى‌دا ئاڭليلار ئيدى. كريوشو تاعن شلتەلە گەنرەك تاوش بلەن:

ـ سين بيك كوب كۇلەسڭ! ،مۇندى كۇننى كشنڭ يۇرەگى كوزدەن يەش كيتررلك دەرەجەدە ئاورتا ـ ديدى.

ـ مين بيت حەزر گنە تۇرمەدەن چقدم.

---

[1]) پامات ديب تروپيكلار ئاراسندا گل بر ياققا ئيسب تۇرا تۇرعان جيلگە ئەيتەلەر.

– باشقا بر نیده یوقمۇ؟ – ژاندارم عەجەبلەنوحەرەكەتى ياسادى.
– ,شول جيتمى مۇنى؟
– ديمەك سين ئوزڭنڭ باشڭ كيسلۇگە شادلاناسڭ؟
ئاح – چا بر مينوتقاعنا قاوشاب كيتب ژاندارمعا قارادى هەم:
– مين بيت ئاتيما ئونوعا پلانتاتسييەدە شيممير ئوچن ئشلەرگە قايتام. سين مينۇ ئاتيما ئونوعا ئيلتميسڭمۇنى؟ – ديدى.
كريوشو ئويعا باتب ئوزۇمڭ ,ئوزن ەييقلارن بوتۇرر گە كرشدى.
– شۇلاى ئيكەن! – ديدى ,ئول ئاحردان هەم قاچرلارۇنا برەم-برەم چبرقۇ بلەن توشۇرب ئالب –
– ديمەك سين ئەلى بلميسڭ؟ – ديب سورادى.
– نەرسەنۇ بلميم؟ – ئاح – چا ئوزندە قورقو سيزۇنە باشلادى – شيممير مينۇ مولدان ,سوك ئشكە ئالماياچاقمۇنى؟
– بوگنگۇ كوندەن ,سوڭ ئالماس ,شول! – كريوشو قچقرب كولدى. ئول ئاح – چا شايارتا ديب ,ئويلى ئيدى.
– بلەسڭمۇ، سين بيت ئيرتەگە ئشلى ئالميسڭ. باشۇ كيسلگەن كشۇ ئشلى ئالمى ,ئول، شولاى توگلمۇنى؟ – ,ئول چيناگونڭ قابرعاسۇنا تورتب تاعن قچقرب كولدى.
قاچرلار ئالارنۇ بر ميل حەتلى جير ئالب كيتكەنچى ئاح – چا بر سوزدە دەشمەدى. سوڭرا ,ئول تاعن سوزگە كرشدى:
– شيممير مينم باشمنۇ كيسەرگە تليمۇنى؟
كريوشو تشن ئرژايتب كولدىدە، ئيينۇ ديگەن مەعنەنۇ ئاڭلاتب باشن سلكدى.
– ,بو يالعش! – ديدى ئاح-چا، ئولۇسنماق قييافەت بلەن- باشۇ كيسۇلرگە تييشلۇ كشۇ مين توگل. مين ئاح – چا. حورمەتلۇ سودييە مينم تورمدا ياڭا كاليدولييەدە يگرمۇ ,يل يابۇلرعا تييش ديب قەرار بيردى.

ژاندارم كوُلدىٔ. ئانكڭچا ،بو ئوُستا ئويلانعان شايارتو ئيدىٔ. ئوينچان چيناگوُ حەيلدلەب گيلييوتيندەن قوُتتلرعا تلى! قاچرلار قورقا ـ قورقا باڭان قوواقلنعىٔ ئاراسندان ئوزعاچ كوُزگنلدەى يالتدراعان ديكڭگز بويلاب يارتىٔ ميل چاماسىٔ جير كيتدلەر. سوكڭرا ئاح ـ چا ياكادان سوزگه كرشدىٔ:

ـ مين سيكڭا ئەيتەم بيت، مين ئاح ـ چاو توگل! حوُرمەتلىٔ ـودييه مينم باشمنىٔ كيسەرگه قوشمادىٔ!

كريوشو يوُمشاب، كيتب ئوزئنك توُتقنننك حەلن جيكڭنلەيـ ترگه تلەدىٔ:

ـ قورقما! ئالاى ئولو چيتن توگل ،دىٔل. چيك ـ هەم ،شونك بلەن بتەدە! ـ شوكڭار قوشب ،ئول بارماعن‌دا شارتلاتب قويدىٔـ ،ئول بيت باو باشندا بيش مينوت بوينچا ئاياقلاركڭنىٔ سلكب، يوُزكڭنىٔ قيشايتب ئولگەندەگىٔ كرك ئولم توگل. ئانك بالتا بلەن چبى ئوتتروُدەن ئايرماسىٔ يوق. سين ئانك باشن چاوب تاشليسكدا ـ ،شونك بلەن ئش بتە! كشننكىٔ‌دە شولاى ،ئول. پوف ـ هەم بتدىٔ! ،ئول ئاورتلرمى‌دا، سيكڭا ئاورتقان كوكدە ،توُيلمى! سين برنى‌دە ئويلاميسك، چوُنكى برەر نەرسە ئويلاب ئوُلگرگەنگه قەدەر، سينك باشك ،ئوُچب كيتە! بيك ياحشىٔ ،ئول! مين‌دە منە شولاى ئولەرگە تلەر ئيدم ـ كينەت، بتدكدە كيتدك! شولاى ئولووك ئوُچن‌دە سين بەحتلىٔ. سين بيت يامان ئاورو ئلەكتترب بوونلاب ـ بوونلاب‌دا چرى ئالر ئيدك: ئلك ئورتا بارماعك چرب توُشە، ئاندان باش بارماعك، ئاندان ئاياق بارماقلارك... مين قايناب توُرا توُرعان سودا پشكەن كشننىٔ كورگەنم بار. ،ئول ئيكى كوُن ئازابلاندىٔ! ئاقرعانن بر چاقدـ رمدان ئيشنترگه موُمكين ئيدىٔ. ئە سين ،شوندى جيكڭل ئولەسك! چيك ـ پچاق سينك ،موينكڭنىٔ كيسب چعارا ـ هەم

،شونڭ بلەن بتە! پچاق ئەلى ،ئول قنقلىدا تۇرعاندر! كم ئانى ئەيتە ئالا؟ برەودە ئەيتە ئالمى. سۇيلەرلەر ئيدىدە، لەكين بۇلاى ئولگەن كشئلەردەن برەودە قايتقانى يوق ،شول.

سۇگعى سوزلەرن ،ئول عەدەتدەن ،تش ئوتكئلك بلەن ئەيتلگەن سوزلەر ديب ئيسەبلەدى هەم يارتى مينوت بوينچا ئچى قاتب كۇلدى. ،شونڭ بلەن برگە ،بو كۆلو يارتئلاش ياسالما كۇلودە ئيدى. چۇنكى ،ئول چيناگۇنى يوواتو، باترلاندرو ئوزئنڭ كشئلك ،بورئچى ديب ئيسەبلەدى.

چيناگۇ ئيسە هامان ئوز سوزندە تۇرا ئيدى:

ـ مين سيڭا ئەيتەم بيت، مين ـ ئاح ـ چا! مين ئوزمنڭ باشم كيسئلوون تلەميم!

كريوشونڭ يۇزى قاراڭعئلاندى. ئوزئنڭ ئاحماقلئعى بلەن ،بو چيناگۇ ئارتققاراق كيتدى ئيندى.

ئاح ـ چا، تاعن:

ـ مين ئاح ـ چاو توگل... دييە باشلاعاچ ،ئول:

ـ يارار! ـ ديب كنە ئانڭ سوزن بولدىدە چراين ،ستب، يۇزئنە يرتقچلق قييافەتى چعاردى.

ئاح ـ چانڭ ئانڭ ساين:

ـ سيڭا ئەيتەلەر بيت، مين... ديب سوز باشلاوئنا، كريوشو:

ـ جيتەر، تاوئشكئنى چعارما! ـ ديب قچقردى.

شوندان ،سوڭ ئالار بايتاق واقت تاوشسز ـ ،تنسز باردئلار. پاپيينتىدەن ئانيمائونوعا 20 ميللك ،يول ئيدى. ،شول ،يولنڭ يارتئسندان كوبئرەگن ئوزعاچ چيناگۇ تاعن سوز باشلارعائويلادى:

ـ حۇرمەتلى سوديە بزنڭ عەيبلەرئبزنى ئزلەگەندە مين سينى سود زالندا كورگەن ئيدم. ياحشى! سين بيت حەترليسڭ،

باشى كيسىلرگە تيپشلى بولعان ئاح - چاو، سين بيت حەترليسك،

ئول ئاح - چاو زور كشى ئيدى! قارا ئيندى منە ميگا!

كينەت ئول ئايقا باسدى هەم كريوشو ئوز ئالدندا قسقا بويلى بر كشى كوردى، شولوق واقتدا ئاح - چاونك فيگوراسىدا ئانك كوز ئالدنا كيلدى. ئاح - چاو زور گەودەلى كشى ئيدى. ژاندارمعا چيناگولار باربسىدا بر توسلى كورنەلەر ئيدى. برسننك يوزى نەق ئيكنچىسننكى توساى ئيدى. لەكين ئوزن بويلى كشى بلەن كچكنە كشنى ئيندى ئول ئايرا ئالا ئيدى. ئول ياننىدا كيرەكلى كشى ئوترماعانن ئاڭلادىدا قاچرلارنى كيرى بوردى. كينەت بورنلودان حەتتا تەرتە ئالعا چعب قامتلار تارتلدىلار. ئاح - چا ساف كوڭلدەن كولمسرەب:

- كورەمسك، مين يالعشلق بلەن ئلەككەنمن! ديب قويدى.

لەكين كريوشو تاعن ئويعا قالدى. ئول ئيندى ئاربانى توقتاتوونادا ئوكنە باشلادى. باش سودييەنك يالعشقانلعى ئاڭار مەعلوم توگل هەم ئول بو حەلدەن نيچك چعارعادا بلمى ئيدى. ئە ئيندى بو چيناگونى ئاتيمائوعا ئيلترگە قوشلعانلقنى هەم ئوزننك ئانى ئاتيمائونوعا ئيلترگە تيپشلگن ئول بلە ئيدى. بو كيرەكلى چيناگو بولمى ئيكەن هەم ئانك باشن كيسەلەر ئيكەن - ئاندان نى بولا؟ ئول بيت چيناگوعنا - نەرسە ئول چيناگو! شونك ئوستنە تاعن بەلكى هيچبر يالعشلقدا يوقدر. ئول بيت تورەلەرنك باشندا نەرسە بارن بلمى! تورەلەر ئوز ئشلەرن سيندەن - ميندەن ياحشراق بلەلەر ئالار. تورەلەر ئوچن ئويلاب تورعاكم بولعان ئول حەتلى؟ كوبدەن ئيندى برواقتنى ئول تورەلەر ئوچن ئويلارعا تلەب قاراعان ئيدىدە، ئونتر ئاڭار: «كريوشو، سين جولەر! ئوزڭنك جولەرلگنى نيحەتلى ئاڭلاساك، سينك ئوچن شول حەتلى ياحشى بولر! ئويلاو سينك

ئشك توگل: سىنك ئشك تكلاوعنا؛ ئويلاونى سىن ئوزگدەن
يوعارئراق توۇرعانلارعا قالدر! » دىدى. ،موۇنى ئىسىنە توۇشىرو
حەزردە ئانى ئسسىلى-سووقلى ئىتب جىبەردى. ئەگەر حەزر
كىرى پاپىيىتىگە قايتسا، ئانىمائونوداعى جازالاو ،سروگىن
كىچكدرگەن بولا. ئەگەر ئىندى ،ئول كىرى قايتبدا يالعشسا،
،ئول واقتدا ئارىستانتنى كوۇتب توۇرعان ئونتردەن ئاكار بىك نق
ئلەگەچەك. ،شونك ئوۇستىنە تاعن بارىبر ئاكار پاپىيىتىدەدە
ئلەگەچەك.

،ئول قاچرلارعا چبرقىسى بلەن برەرنى توۇشردىدە ئالعا كىتدى.
سوكرا سەعەتكە قارادى، حەزردە ئىندى ،ئول يارتى سەعەت
سوۇكعا قالعان. ،موۇنك ئوۇچىندە ئونتر ئاچولانر ئەلى. ،ئول قاچر-
لارنى يوۇگرتب كىتدى.

ئاد-چا يالعشلقنى ئاچارعا كىرەكلگن ئەيتە، لەكىن ئانك
نقلابىراق ئەيتكەنى ساين كرىوشونكدا كىرلگى ئارتا بارا
ئىدى. ئوزنك كىرەكسز كشنى ئالب بارووى ئانك بارى ئاچو-
ونعنا قابارتا، ئە ئىندى ئىكنچى ياقدان، يالعشلقنك ئوز عەيبى
بلەن بولماون ئويلاو، ئاندا-مىن ،تورى ئشلىم-دىگەن ئشانچ-
نى نعنتا ئىدى. ،ئول تورەلەرنك ئاچولارى ئاستندا قالوعا قارا-
عاندا، بر دوژىنە عەيبسز چىناگوۇنى ئوز يازمشلارن ئوزلەرى
كورو كوۇننە قالدرونى ئارتق كورە ئىدى.

ئاد-چاعا كىلگەندە ئىندى، ژاندارمنك چبرقى سابى بلەن
باشنا سوعب تاوش چعارماسقا قوشووندان ،سوك، ئاكار دەشمى
،تنمى بارودان باشقا ،يول قالمادى. شولاى ئىتب ئالار تاوش-
تنسزعنا بارولارندا دەوام ئىتدىلەر.

ئاد-چا دىگگز ئارياعى شايتانلارنك ئقل ئىرشمەسلك
ياوزلقلارى تورندا ،ئويلى ئىدى. ئالارنى هىچبر ياقدان دا ئاكلاو

مۇمكين توگل. حەزر ئالار ئانك بلەن نيشلەسەلەر، مۇندان ئلكدە شولاي ئشلەب كيلدئلەر. ئلك ئالار عەيبسز دورت كشنى عەيبلەدئاەر. حەزر ئيندى كشنك باشن كيسەرگە جيينالار، دالبوكى ئۆزلەرئنوك ئالار تيرەن ئاگسزلقلارى بلەن ئانى 20 يل تۆرمەدە ئۆتنررعا تييش، شوندان ئارتق جاز بيرئلرگە تييش توگل، ديب تابقنلار ئيدى. مۇندى حەلگە قارشى ئيندى ئۇل بر نەرسەدە ئشلى ئالمى، ئۇ تيك گنە ئۆتدب، بو تۆرمش حوجالارى ئانك باشنا نەرسە كيترسەلەر، شونى قابول ئيتەگنە ئالا. قايبر مينوتلاردا ئۇل قوت ئۆچقچ قورقوعا تۆشە هەم بو واقتدا ئانك بۆتن تەنئنە سالقن تير چعا. لەكين تيزدەن تاعن ئۇل باترلق بلەن قورقوون جيگە ئيدى. ئۇل يازمشقا بويسنرعا ترئشا هەم «يم چيح ئۆئەن» («تنچ يول ساباقلارى») دەن بر نيچە فرازانى ئيسئنە تۆشرب، ئچندەن گنە شولارنى قاباتلى ئيدى. لەكين فرازالارنى ئيسئنە تۆشرو ئورننا هەر واقت ئانك كوز ئالدئنا ئۆزئنك حيالى بلەن تۆزلگەن باقچاسى - يال ئيتو، ئويلاو باقچاسى كيلب باسا: بو ئيندى ئانى تاعن بۆرچى ئيدى. شولاي بر بر ئارتلى كيلگەن تۆرلى تۆيعنلارنى ئۆتكەرە تۆرعاچ ئۇل ئاحردان بۆتنى لەن حيال ديگنزئنە چۆمدى. شوندان سوك ئيندى ئاكار «تنچ يول ساباقلارندان» فرازلارنى ئيسكە تۆشرو هەم ئالارنى ئچندەن گنە قاباتلاودا ئانساتلاشدى.

* * *

ئاتيما ئۆنوعا كيلب جيتب، قاچرلار ئەشافوت [1]) يانندا توقتاعانعا قەدەر واقت شولاي ئۆتدى. ئۆنتر ئەشافودان تۆشكەن

---

[1]) عەيبلەنگەن كشئلەرگە جازا بيرو ئۆچن نيندى بولسادا بر بر مەيدانعا ياسالعان بييك ئورن.

كوله‌گه ئاستندا توزمسزلك بلەن ئالارنى كۆتب تۇرا ئيدى. ئاح ـ چا نى ئاشنەچ رەوشدە ئەشافوتقا ئۇستۇرەب منگردىلەر. توبەن، بر ياقدا ـ پلانتاتسييەدە ئشلەوچى بارلق كوليلەر جييلـ عانلار؛ چۈنكى ،بو واقيعەنى كورگەزمەلى ساباق ئيتەرگە نلەگەن شيممير ئالارنى قردان چاقرب كيترگەن هەم جازانى قاراب تۇررعا قوشقان ئيدى. ئاح ـ چا نى كورگەچدە ئالار ئاوز ئچلەـ رلەنگنه نيدر سۆيلەرگە كرشدىلەر. ئالار يالعۇشونى كوردىلەر، لەكين باگەنلەرن ئچلەرندەگنه قالدردىلار. شيك يوق، ،بو ئاكلايشسز ئاق شايتانلار ئۇزلەرننك قەرارلارن ئۇزگەرتكەنلەر. بر عەيبسز كشننك تركلنگن كيسو ئورننا ئالار ئيكنچى بر عەيبسز كشننك تركلنگن كيسەرگە تليلەر. ئاح ـ چاو، ياكى ئاح ـ چا ـ بارنبر توگلمنى؟ ئالار ئاق ئتلەرنى هيچبر واقت ئاكلى ئالعانلارى يوق، شولاى ئوق ئاق ئتلەردە ئالارنى ئاكلى ئالميلار. ئالار ئالدندا ئيكى ،يل حزمەت ئيتكەندەن ،سوك ئيللەرننه قايتو تۇرا...

شيممير، گيليوتين ديگەن نەرسەنى عومرندە بر كورگەنى بولماسادا، ،بو گيليوتيننى ،ئول ئۇز قولى بلەن ئشلەدى. ئانك هەر بر نەرسەگە قولى يابنشا ئيدى. گيليوتيننك نيچك ئشلەـ ون ئاكار فرانسوز چيناونيكلارى ئاكلاتدىلار. ئالار شيمميرنك تەقديمى بوينچا جازانىدا پاپيمتىدە ياساميچا، ئاتيما ئونودا ياسارعا قەرار بيردىلەر. شيممير ئالارعا جازا ئۈچن ئيك ياحشى ،ئورن جينايەت ،ئورنى ئيكەنلگن ئيسبات قلدى. ئاندان ،سوك ،بو جازا پلانتاتسييەدە ئشلى تۇرعان يارتى ملك چيناگونىدا ئاقلعا ئوترتاچاق. شولاى ئوق پالاچلقنىدا شيممير ئۇز ئۇستننه ئالدى. حەزر ،ئول منه شولاى پالاچ سيفاتى بلەن ئەشافوتدا تۇرا هەم ئۇزى ياساعان قۇرالنك نيچك ئشلەون تەجريبە قلب قارى

ئىدى. گىلىيوتىين ئاستىنا جوۋانلىعى ھەم قالىلىعى ياعىدان كشى رمۇينى بلەن بر دەرەجەدە ئىتب سايلانعان بانان ئاعاچى سالىعان ئىدى.

ئاح - چا ئىسى كىتكەن قىيافەت بلەن كوزلەرن گىلىيوتىنگە تكەدى.

شىيەمىر كچكنەگنە شاتوننى رىۇرب پچاقنى گىلىيوتىنىنك ئىك يوعارى جىرىنە كۆتەردى ھەم شوندان رسوك بر جووان باودان تارتدى. پچاق يەشن قزوللىعى بلەن توبەن تۇشب بانان ئاعاچن ئورتالاى كىسب چعاردى. رشول ئارادا ئەشافوت ئۇستىنە ئونتردە مندى ھەم گىلىيوتىنگە قاراب،

- نىچك ئشلى؟ - ديب سۇرادى.

- منە دىگەن! - دىدى، گىلىيوتىننك شەب ئشلەون كورب چىكلەن رتش شادلانعان شىيەمىر ھەم: - توقتا، مىن سىگا كورسەتيم ئەلى! - ديب تاعن ئشكە كرشدى. پچاقنى كوتەرە تۇرعان شاتوننى رئول تاعن رىۇردى؛ تاعن باودان تارتدى ھەم پچاق شالتراب تۇشب يۇمشاق ئاعاچنى كىسب كردى. لەكىن بوسندا رئول ئاعاچنك ئۇچلەن ئىكى ئۇلىشن گنە كىسە ئالدى.

ئونتر قاراكۇعللاندى.

- بۇلاى يارامى! دىدى. شىيەمىر:

- باسا تۇرعانى ئاوئرراق كىرەك - ديب، بىتنلەن ئاقان تىرنى سۇرتە، سۇرتە ئەشافوت قرىينا كىلدى ھەم تىمر-چىگە يگرمى بىش قاداقلى تىمر كىسەگنى كىتررگە قوشدى. تىمر كىلگەچ شىيەمىر بۇكرەيب ئانى پچاققا بركتب ماتاشقاندا ئاح - چا ئونترگە قارادى ھەم واقتدان فايدالانب قالرعا ئويلاب سوزگە كرشدى:

— حۇرمەتلى سودىيە ئاچ-چاۋنىڭ باشىن كىيسەرگە كىيرەك، دىگەن ئىدى.

ئۇنتىر سابىرسىزلىق بلەن باشىن سلكىدى. ئانىڭ ،ئويى حەزر بۇتنلەي باشقا نەرسەدە ئىدى بۇگن كىيچ ئاگار ئاتاۋنىڭ پا-ساپ جىيلى ئىيسە تۇرغان قرىيىنىدا، 17 مىيل يراقلىقداغى جىير گە بارغا كىيرەك؛ ئاندا ئانى ئنجى بلەن سەۋدە ئىيتوچى لافىيرنىڭ قزى ماتور مولانكا-بىيرتى كۇتە؛ ئۇنتر حەزر ،شول تورىندا ،ئويلى ئىيدى.

— شولاي، ئە مىين ئاچ — چاۋ توگل؛ مىين ئاچ — چا. حۇر-مەتلى تۇرمە باشلىغى يالغشدى. ئاچ-چاو ،ئۇزن ،بويلى كشى. ئە مىين، كورەمسك نىيندىي كچكنە.

ئۇنتر تىيزگنە ئاگار ،بۇرنلب قارادى هەم يالغشلقنى كورب ئالدى. ،ئول كىيسكن تاوش بلەن:

— شىيممىير، كىيل ئەلى مونىدا! — دىيب قچقردى.

نىيمس نەرسەدر مغردادى. لەكىين تىيمر كىيسەگن نقلاب پچاقنا بركنتب بترگەنگە قەدەر، ،شول بۇكنرەيب ئشلەگەن حەلندە قالدى. سوگنرا:

— سىينىڭ چىيناگۇك حەزرمى؟ — دىيب بۇلارغا ئەيلەندى.

— قارا ئەلى سىين ئاگار، ،شول چىيناگۇمى ،بو؟

ئۇنترنىڭ جاۋابن ئىيشتب چىيناگۇغا ،بۇرنلب قاراغاچ شىيممىير تەمام عەجەبكە قالدى. بر نىيچە سىيكونت ،ئول ئاچو بلەن سوگندى هەم ئور قولى بلەن ئشلەگەن ئولم قۇرالىنا قزغانغان تۇس بلەن قاراب ئالدى. ئانىڭ قۇرالنى تىيزىرەك ئشلەتب قارىيسى كىيلە ئىيدى ،شول.

— منە نەرسە، — دىيدى ،ئول ئاچردان — بز ،بو ئشنى كىيچكدرە ئالمىيبز! مىين ئەلندە بىيش يۇز چىيناگۇنىڭ ئۇچ سەغەتلك ئشلەرن

يوعالتدم. مين جازالانرعا تييشلى كشىنىڭ ،چنىسن كۈته ئالميم. بارىبر، بتىريك موزيكانى! ،ئول بيت چيناگۈعنا!

ئونتر ئوزىنىڭ باررعا تييش بولعان يراق ،يولن شولاىئوق ئنجى بلەن سەودە ئينوچىنىڭ قزن ئويلاب ئالدى ھەم ئابتىراوادا قالدى.

نيمس ئيسه هامان ئوز سوزن نقلى ئيدى:

ـ ئەگەر ئش ئاچىلا قالسا، بۈتن عەيبنى كريوشو ئۈستىنه ئاودارىلار. لەكين ئانىڭ ئاچىلووى بيك شيكلى. ئاح ـ چاو ئيندى ،ئول ئوزى نيچكده ئانى ئاچماس.

ـ يوق، كريوشوعا ئاودارماسلار ئاوداروون. مۈندا تۈرمه باشلىعى يالعشقان بولسا كيرەك ـ ديدى ئونتر.

ـ ئاودارالار ئيكەن، ئەيده ئاگار ئاودارسنلار، نيچكده بزگه ئاودارماسلار! بر چيناگۈنى ئيكنچىسندەن كم ئايرا ئالا؟ بز ئوزىبزگه تابشىرلعان چيناگۈ ئۈستندەن ئينستروكسييەنى گنه ئوتەدك، ديب ئەيتربز. ئاندان ،سوڭ، چندان‌دا، مين ،بو كوليلەرنى ئارتق برگنه سيكونتقادا ئشلەرندەن ئايرا ئالميم ئيندى!

ئالار فرانسوزچا سۈيلەشدىلەر. ئاح ـ چا ،بو سوزلەرنىڭ برسن‌ده ئاڭلامادى، لەكين سوز ئانىڭ يازمىشى توروندا بارعانلىعن سيزندى: شولاىئوق بۈتن ئشنىڭ ئونترگه ترەلب تۈرعانلنعن‌دا بلدى. شونلقدان ئانىڭ كوزلەرى ئونترنىڭ ئيرنلەرنه تكەلگەنلەر ئيدى.

ـ يارى ئالايسا، ئشكنى دەوام ئيتدر، ،ئول بيت بارى چيناـ گۈعنا! ديدى ئاحردان ئونتر.

ـ مين تاعن تەجربه قلب قاريم ئەلى، تننچراق ،بولر. ـ شيـ ممير ،شول سوزلەر بلەن بانان ئاعاچن پچاق تۈشەرگه تييش بولعان جيرگه قويب پچاقنى يوعارى كوتەردى.

ئاح ـ چا «تنچ يول ساباقلارندان» فرازلار حەترلەمەكچى بولدى. ئانڭ باشىدا «ئاتولقدا يەشەگز» ديگەن سوزلەر كيلب تۇشدى. لەكين ئۇل حەزرگى واقيعەگە بەيلەنشلى توگل ئيدى. ئانڭ ئالدندا بيت حەزر ئولم تۇرا. يوق بو يارامى. «دۇشمانلقنى عافو ئيتىنگز ...» ئيىنى، لەكين مۇندا عافو ئيتەرلك دۇشماناق يوق بيت: شيممير هەم باشقالار بو ئشنى دۇشمانلقدان ئشلەمياەر. ئالار ئۇچن ئۇل ئوتەلرگە تييش بولعان عادى ئش كنە. دژونگند- لى نى چيستارتو، كاناو قازو، مامق ئوترتو شيكللى، ئانڭ ئوزئنە ئشلەرگە توری كيلگەن ئشلەر كوك كنە.

شيممير باودان تارتدى هەم شول ئارادا ئاح ـ چادا «تنچ يولنڭ ساباقلارن» ئۇنتدى، پچاق گورلدەگەن تاوش بلەن ئاعاچقا تۇشب، ئانى ئورتالای كيسب چعاردى.

ـ شەب! ـديدى، پاپيروسن قابئزا باشلاعان حەلدە ئونتر-شەب، دوسقای!

ماقتاو شيممیرنى كوتەرب جيبەردى.

ـ ئەيدە ئاح ـ چاو! ـ ديدى ئۇل تائيتى تلندە.

لەكين بيت، مين ئاح ـ چاو توگل!... ئاح ـ چا شولای سوز باشلاعان ئيدى‌دە، شيممير ئاڭار:

ـ شاولاما! ئەگەر تاعن برگنە تابقر ئاونزكنى ئاچساڭ باشڭنى جيمررمن! ديب يوزنرئعن كورسەتدى. ئاح ـ چا تندى. پرات- يستدان ئيندى نى فايدا؟ بو ديگز ئارتى شايتانلارى هەر واقت ئوزلەرنچە ئشليلەر.

ئاح ـ چا نى باسب تورعان حەلندە ئوز گەودەسى ئۇزنلغند- داعى تاقتاعا بەيلەدىلەر. ئۇل قارشلق كورسەتمەدى؛ بەيلەتدى. شيممير پرەشكەلەرنى شول قەدەر نق تارتدى كى، حەتتا قايشلار

تەنىنى كيسىب كىردىلەر ھەم بىلىك ئاورتىدردىلار. لەكىن ئۇل توزدى، زارلانىمادى. ئاورتو ئۆزاقىقا بارماياچاق بىيت! شوندان سوڭ ئۇل تاقتانىڭ ھاوادا ئەيلەنىپ ياتما ھەلگە كىيلە باشلاعانىن سىيزدى ھەم كوزلەرىن يۇمدى.

شول مىينوتىدا ئاھ-چا سوڭعى مەرتەبە ئۆزىنىڭ ئۆيلانو ھەم يال ئىيتو باقچاسىن كوردى. ئاگار ئۆزى ھەزر شول باقچادا ئۆتىرا شىيكللى تويلدى. سالقىنچا جىيل ئىيسە ھەم ئاعاچلاردائى قىگعىراولار ئىيس كىيتكچ ماتور ھەم موگلى ئىيتىب شگعىرىيلار ئىيدى. ئىيرىنىب كىنە قوشلار سايرىيلار، ئە يراقدان، بىيىك ئىستىينا ئارتىندان ئاول تورمىشىنىڭ شاو شولى تاۋىشى ئىيشىتىلە ئىيدى.

منه تاقتا ئەيلەنىب توقتادى. موسكوللارىنىڭ قىسىلو ھەم تارتىلولارىنا قاراب ئاھ-چا ئۆزىنىڭ چالقان ياتقانلىعىن سىيزدى. ئۇل كوزلەرىن ئاچدى. يوعارى، نەق ئانىڭ تورىسىندا، قۇياش ئورى بلەن پچاق يالتىرى ئىيدى. ئۇل پچاققا بر كىنتلگەن تىيمرنىدە كوردى، شولاى ئۇق تىيمر بلەن پچاقنى تۇتاشدىرىب بەيلەگەن باو تويىنلەردەن برسىنىڭ چىيشلگەنلىگىندە ئانىڭ كوزىنە چالىندى. سوڭرا ئۇل ئۇنىترىنىڭ ئاچى تاوش بلەن بىيرگەن كاماندا سىن ئىيشتىدى ھەم تىيزگىنە كوزلەرىن يۇمدى. چۈنكى ئۇل پچاقنىڭ نىيچك تۇشۇون كورر گە تلەمى ئىيدى. شولاى دا كوز ئاچىب يۇمارلىق ئارادا عىنا بولسادا ئۇل ئانى سىيزىب قالدى. شول ئۇق ئارادا ئۇل كرىيوشونى ھەم ئانىڭ ئەيتكەن سوزلەرىندە ئىيسىنە تۇشىردى. لەكىن كرىيوشو يالعىنشا ئىيكەن! پچاق قىتقلامادى...

ئاگى بۇتىنلەي كيتكەنچى ئۇل بارى منه شونىعىنا ئاگلاب قالدى.

«یاڭا کیتاب» نەشرییات کاپیراتیفی باسماسی

روماندار:

بەحت ماشیناسی (میندیل مارانس) I - بەیەسی 25 ت.، پوچتا بلە 29 ت.

مەحەببەت نەرسە؟ (میندیل مارانس) II - « 25 « « 29 «

میلییانیرلار ئاراسندا (میندیل مارانس) III - (باسئلا).

حیکەیەلەر:

ئولكدە توگل - تركدە توگل « 15 « « 17 «

نیگە قر ئوردەگی بولماعانلار « 12 « « 14 «

قالمق ساحراسندا « 7 « « 9

ماکار چودئرا (چگەن مەحەببەتی) « 10 « « 12

بزنك بولەك (حیکەیەلەر، شیعرلەر) « 40 « « 14

رەتسز حالق (حیکەیەلەر) « 15 « « 17

چیناگو - (قتای ئشچئلەری تورمئشندان) « 12 « « 14

نەفیسە جیگگی (باسئلا).

بو کیتابلارنی هەر قایدا تاتارچا کیتابلار ساتئلا تورعان کیتاب ماگازینلارندان سوراعز یایسە تورئدان ،توری «یاڭا کیتاب» نەشرییات کاپیراتیفئنك کیتاب ماگازینندان ئالدئرئعز. واق زاکازلارعا ئاقچا ئالدان جیبەرئلرگە تییش. ساتار ئوچن کوبلەب ئالوچئلارعا ئسکیدکی یاسالا. موراجەعەت ئوچن ئادریس:

Казань, Московская, 72, Издательству

„ЯНГА КИТАБ“

ئورسچا ـ تاتارچا

«ياڭا لۇعەت»

«ياڭا كيتاب» نەشرييات كاپيراتيفى تارافندان تيزدەن **«ئورسچا ـ تاتارچا ياڭا لۇعەت»** كيتابى باسدىرىلىپ چعارىللاچاق.

«ئورسچا ـ تاتارچا ياڭا لۇعەت» كيتابندا 25،000 قەدەر ئورسچا هەم چيت تىللەردەن كرگەن سوزلەرگە ئاڭلايشلى هەم ساف تاتارچا تىلدە مەعنا بيرلگەن؛ چيت تىللەرنىڭ ئاتامالارى (تيرميناەرى) تاتارستان مەعاريف كاميسارييەتىنىڭ عيلمى مەركەزى هەم باشقا ئوچريژدينييەلەر تارافندان قابول ئيتلگەنچە ئشلەنگەن؛ كيرەك ئورسچا، كيرەك تاتارچا سوزلەر ياڭا ئيملا بوينچا تۇزلگەن، ئورسچا هەم چيت تىللەردەگى سوزلەرگە ئەيتلشلەرىنە قاراب باسملار (ударение) لەر قويلعان.

«ئورسچا ـ تاتارچا ياڭا لۇعەت» كيتابندا ئوكتەبر ريۋەلوتسييەسى تودرعان قسقارتىلىب ئەيتلگەن سوزلەرنىڭ ئيك ئەهەممييەتلىلەرىنە شەرحلەر ياسالب مەعنا بيرلگەن. هەم ئيستيعمالدە بولعان بۇتن ياڭا سوزلەرنىڭ مەعنالارى يازلعان.

«ئورسچا ـ تاتارچا ياڭا لۇعەت» كيتابى ماتور قولدا، ياخشى كەعەزدە نەفيس رەوشدە باسىلىب، ئەسەرنىڭ كولەمى 400 بيتلەر چاماسندا بولاچاق.

«ئورسچا ـ تاتارچا ياڭا لۇعەت» كيتابى هەر كم ئالب فايدالانرلق ئارزان حاق بلەن باسدىرىلىب تاراتىللاچاق. ئەسەرگە 1 سوم، 25—1 سوم، 40 تيين بەيە بيلگىلەرگە ئويلانىلا، باسىلىب چعووى بلەن، بو حاقدا گەزيتەلەردە ئيعلان ئيتلەچەك.

مۇراجەعەت ئۈچن «ياڭا كيتاب» كاپيراتيفنڭ ئادريسى:

Казань, Московская, д. 27, Издательству „ЯНГА КИТАБ“.

Цена 12 коп.

بەيەسى 12 تيين.

ДЖЕК ЛОНДОН.

ЧИНАГО (ХОДЯ), рассказ

(НА ТАТАРСКОМ ЯЗЫКЕ)

ИЗДАНИЕ
Коопер. Издат. Т-ва „ЯНГА КИТАБ"
Казань—1928